

Steunpunt Archeologie en (jonge) Monumenten Flevoland

Herijking met het oog op de toekomst

Justin de Kleuver
Annelies van der Horst

RAPPORT



Steunpunt Archeologie en (jonge) Monumenten Flevoland

Herijking met het oog op de toekomst

Justin de Kleuver
Annelies van der Horst

Amsterdam, 15 augustus 2016

Justin de Kleuver
onderzoeker / adviseur
jdekleuver@dsp-groep.nl
M 06 431 234 60

Annelies van der Horst
senior adviseur
avanderhorst@dsp-groep.nl
M 06 208 747 09

Voorkant: voormalige viskwekerij, het eerste industriële complex van Lelystad (zie <http://www.samflevoland.nl/erfgoed-in-flevoland/archief-'uitgelicht'>).

Inhoud

| | | |
|-----------------|---|----|
| 1 | Inleiding | 4 |
| 2 | Samenvatting | 5 |
| 3 | Onderzoeksresultaten | 7 |
| 3.1 | Basistaken, niet-basistaken en betaalde dienstverlening | 7 |
| 3.2 | Kosten SAMF en omvang formatie | 9 |
| 3.3 | Ondersteuningsbehoefte | 10 |
| 3.4 | Expertise SAMF | 11 |
| 3.5 | Mogelijke invulling basistaken nu en in de toekomst | 12 |
| 3.6 | Organisaties erfgoedveld in Flevoland | 14 |
| 3.7 | Conclusies | 16 |
| 4 | Varianten toekomstig steunpunt | 17 |
| 5 | Uitwerking variant 1 en 5 | 20 |
| 5.1 | Variant 1: Onderdeel Batavialand | 20 |
| 5.2 | Variant 5: Hybride vorm/samen met gemeentelijke erfgoedzorg | 23 |
| Bijlagen | | |
| | Bijlage 1 | 29 |
| | Bijlage 2 | 30 |
| | Bijlage 3 | 33 |

1 Inleiding

Het Steunpunt Archeologie en (jonge) Monumenten Flevoland (SAMF) bestaat sinds 2008 en is thans ondergebracht bij Nieuw Land Erfgoedcentrum (NLE). SAMF adviseert en ondersteunt gemeenten en het Waterschap Zuiderzeeland in de uitvoering van wettelijke taken met betrekking tot erfgoed en de ontwikkeling van erfgoedbeleid. SAMF is één van de twaalf provinciale steunpunten monumentenzorg en archeologie. Deze steunpunten zijn gestoeld op bestuurlijke afspraken tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het Interprovinciaal Overleg (IPO).

In opdracht van de provincie Flevoland heeft DSP-groep een herijking uitgevoerd van SAMF. De aanleiding voor dit onderzoek is het plan Batavialand, waarin wordt voorzien dat NLE zich samen met twee andere partijen ontwikkelt tot een nieuw erfgoedpark. De provincie wil daarom twee taken die zij bij NLE heeft belegd – het provinciaal depot bodemvondsten en SAMF – opnieuw bezien en in kaart te brengen hoe deze taken in de toekomst het beste kunnen worden uitgevoerd. Hoewel het een mogelijkheid is dat het steunpunt bij Batavialand wordt ondergebracht, is dit voor de provincie één van verschillende varianten. In deze rapportage worden eerst de onderzoeksbevindingen gerapporteerd (hoofdstuk 2) en vervolgens een aantal kansrijke varianten uitgewerkt (hoofdstuk 3).

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek is uitgevoerd in de periode mei-juli 2016. Er is gebruik gemaakt van relevante documentatie over onder meer SAMF, provinciaal beleid, NLE en Batavialand. Daarnaast is gesproken met verschillende partijen. Een overzicht van de geïnterviewden treft u aan in bijlage 1.

2 Samenvatting

In opdracht van de provincie Flevoland heeft DSP-groep een herijking uitgevoerd van het Steunpunt Archeologie en (jonge) Monumenten Flevoland (SAMF), mede in het kader van de ontwikkeling van Batavialand.

Uit het onderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de (begrote) uren van het steunpunt valt toe te rekenen aan de basistaken (conform de bestuurlijke afspraken tussen het ministerie van OCW en het IPO) en de helft aan niet-basistaken. Een deel van de uren besteedt het steunpunt aan de advisering over en toetsing van archeologische onderzoeksrapporten. Hiervoor zijn gemeenten formeel gezien bevoegd gezag en dit zou geen deel moeten uitmaken van de ondersteuning van het steunpunt. Het steunpunt loopt tegen het probleem aan dat er onvoldoende capaciteit en basisexpertise bij de meeste gemeenten in Flevoland is om zelf archeologische onderzoeksrapporten te toetsen.

Hoewel het steunpunt thans geen betaalde dienstverlening uitvoert – en steunpunten dat ook niet geacht worden te doen – is het wel mogelijk en soms ook voordelig om betaalde dienstverlening voor gemeenten uit te voeren door de bredere erfgoedorganisatie waar sommige steunpunten (waaronder SAMF) deel van uitmaken. Voor gemeenten moet het dan wel klip en klaar zijn welke (onbetaalde) dienstverlening vanuit het steunpunt wordt aangeboden en welke (betaalde) dienstverlening uit de bredere erfgoedorganisatie.

Flevoland heeft een relatief goedkoop steunpunt (vergeleken met de subsidiebedragen van andere provincies voor hun steunpunten). De huisvestingskosten in Nieuw Land Erfgoedcentrum (NLE) zijn echter niet in het subsidiebedrag opgenomen¹. Het steunpunt heeft, vergeleken met andere steunpunten, met 0,7 fte een kleine bezetting.

Het steunpunt ondersteunt gemeenten vooral op gebied van archeologie. Het steunpunt heeft één belangrijke deelexpertise: maritieme archeologie. Voor aanvullende expertise maakt het steunpunt gebruik van kennis van andere medewerkers van NLE. Bij veel steunpunten is zowel expertise op gebied van archeologie als op gebied van gebouwd en ander erfgoed aanwezig. Bij SAMF is relatief beperkte expertise op gebied van niet-archeologisch erfgoed. Dit wordt als een gemis ervaren door de gebruikers van het steunpunt. Ook zou kennis over de inbedding van cultuurhistorie in ruimtelijke ordening meerwaarde bieden, zeker met de komst van de Omgevingswet in 2018. Een deel van de gemeenten (met name Lelystad en Zeewolde) doet veelvuldig beroep op het steunpunt en andere gemeenten nauwelijks. In die laatste categorie vallen gemeenten die zelf voldoende expertise in huis hebben (Almere en Noordoostpolder) en gemeenten die weinig ontwikkelingen hebben op erfgoedterrein.

De nadruk van de ondersteuning van het steunpunt ligt op het gebied van de uitvoering van archeologisch onderzoek. Met name aan de 'voorkant' van erfgoedzorg bij Flevolandse gemeenten

Noot 1 NLE geeft aan dat voor de werkplek van SAMF een stelpost van € 9.000,- per jaar kan worden gehanteerd.

(draagvlak, kennisontwikkeling en beleidsvorming) valt nog veel te winnen. Dit kan bereikt worden door activiteiten op het gebied van deskundigheidsbevordering, kennisverspreiding en netwerkvorming. De provincie vindt dat gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de wettelijke taken op het terrein van archeologie en monumentenzorg; het steunpunt heeft vooral een functie conform de basistaken met de focus op ondersteuning aan de voorkant van de erfgoedzorg. De ambities en doelen van de provincie (en het steunpunt) zouden de inrichting en invulling van het steunpunt in de toekomst moeten bepalen.

Uit deze constatering volgt dat er voor de toekomst van het steunpunt vijf varianten mogelijk zijn. Uit deze vijf kozen provincie en DSP-groep er twee voor nadere uitwerking:

- Steunpunt als (herkenbaar) onderdeel van Batavialand.
- Een combinatie van gebundelde gemeentelijke erfgoedzorg en steunpunt: een *Cluster Monumentenzorg en Archeologie*

Wat betreft de toekomst van SAMF adviseert DSP-groep de provincie om voor de tweede optie te kiezen. Het gemeenschappelijke doel van provincie en gemeenten is een goede erfgoedzorg in Flevoland (meer draagvlak en grotere kwaliteit). De provincie werkt aan dat doel door invulling geven aan een steunpunt. De gemeenten werken aan dat doel door de uitvoering van hun wettelijke taken op het gebied van erfgoed. Een deel van de afzonderlijke gemeenten ontbeert hiervoor achter op dit moment de benodigde formatie, kennis en kunde. Een bundeling van lokale formatie in combinatie met het provinciale steunpunt veroorzaakt naar verwachting het grootste positieve effect op die erfgoedzorg en past het beste bij de komst van de Omgevingswet in 2018.

3 Onderzoekresultaten

In dit hoofdstuk vatten wij de onderzoeksresultaten van documentonderzoek en interviews samen. Tevens trekken wij conclusies en doen suggesties voor een toekomstige invulling van het steunpunt in Flevoland. Voor dit hoofdstuk putten we onder meer uit informatie van referentie-steunpunten. In bijlage 2 is een vergelijking tussen SAMF en referentie-steunpunten opgenomen. In bijlage 3 staat een overzicht van provinciale subsidies per steunpunt.

3.1 Basistaken, niet-basistaken en betaalde dienstverlening

Rijk en IPO hebben bestuurlijke afspraken gemaakt over de uitvoering van de provinciale steunfunctie monumentenzorg en archeologie. De steunpunten voeren volgens die afspraken drie (ruim geformuleerde) basistaken uit:

- een aanspreekpunt bieden voor ondersteuning van gemeenten;
- een platform bieden voor afstemming van partijen in de regio;
- deskundigheidsbevordering van gemeenten op het gebied van wet- en regelgeving monumentenzorg en archeologie en uitvoeringspraktijk.

Deze taken moeten gratis worden aangeboden aan gemeenten. In de bestuurlijke afspraken staat verder dat provincies zelf nader invulling geven aan de steunpunten. In de praktijk blijkt dan ook dat de twaalf steunpunten qua inhoud en opzet verschillen. Steunpunten verschillen onder meer op de volgende aspecten:

- Inhoudelijke focus (een aantal steunpunten focust bijvoorbeeld sterk op archeologie; een aantal steunpunten richt zich op provinciale prioriteiten zoals herbestemming terwijl weer andere steunpunten volledig vraaggericht – vanuit optiek van de gemeente – werken).
- Soort activiteiten (wel/geen bouwoverleg; individuele ondersteuning van gemeenten versus generieke ondersteuning).
- Organisatorische opzet (variërend van een steunpunt dat min of meer onafhankelijk opereert, tot een steunpunt dat integraal is ingebed in een bredere erfgoedorganisatie).

Een belangrijke vraag in het onderzoek naar SAMF is welke van de activiteiten van SAMF tot de basistaken behoren (conform de bestuurlijke afspraken) en welke niet-basistaken zijn. Een vraag die daarmee verband houdt is in hoeverre betaalde dienstverlening door SAMF mogelijk of wenselijk is.

Om de eerste vraag te beantwoorden kijken we naar het overzicht van begrote uren van SAMF uit het Werkplan 2016. Daarin maken we een verdeling tussen activiteiten die passen bij de basistaken en taken die daarbuiten vallen. Dat is geen exacte wetenschap; het betreft een inschatting die niettemin een zeker inzicht oplevert. Op de activiteit 'advisering' – een belangrijk activiteit van SAMF – moet dieper worden ingegaan. Uit gesprekken blijkt dat deze activiteit vooral advisering over en toetsing van archeologische onderzoeksrapporten betreft. Dit is een activiteit waarvoor gemeenten wettelijk bevoegd gezag zijn. Hoewel er een praktische reden is voor SAMF om dit voor gemeenten te doen – bij een deel van de gemeenten ontbreekt de expertise om het zelf te doen –

zou het geen onderdeel van de activiteiten van een steunpunt moeten zijn. Wij rekenen twee derde van de uren die aan 'advisering' worden besteed toe aan niet-basistaken. In onderstaand overzicht staat de optelling:

| Taken | Begrote uren SAMF 2016 |
|---|------------------------|
| <i>Basistaken</i> | |
| Advisering vanuit basistaak | 107 |
| Proactieve voorlichting | 20 |
| Deskundigheidbevordering gemeenten | 150 |
| Jaarlijkse monitoring stand erfgoedzaken gemeenten | 45 |
| Werkoverleg steunpunt-provincie | 15 |
| Overleg steunpunten-RCE | 10 |
| Directie-overleg steunpunten-RCE | 5 |
| Landelijk netwerk steunpunten | 80 |
| Bedrijfsvoering steunpunt | 82 |
| Deskundigheidsbevordering steunpunt | 32 |
| TOTAAL UREN BASISTAKEN | 546 |
| <i>Niet-basistaken</i> | |
| Advisering vanuit niet-basistaak | 213 |
| Advisering provincie | 34 |
| Erfgoedcommissie Lelystad | 100 |
| Bijdrage erfgoed maatschappelijke opgaves (Missing Link) | 60 |
| Documentatie bedreigd erfgoed | 55 |
| Inventarisatie beeldbepalende panden en landschapselementen | 70 |
| Lezingen en publicaties | 50 |
| TOTAAL UREN NIET-BASISTAKEN | 582 |
| <i>Taken door medewerker NLE</i> | |
| Onderhoud website | 10 |
| Opmaak rapporten | 10 |
| TOTAAL UREN MEDEWERKER NLE | 20 |
| TOTAAL UREN STEUNPUNT | 1148 |

De conclusie is dat ongeveer de helft van de begrote uren aan basistaken valt toe te rekenen en de helft aan niet-basistaken. Een vervolgvraag is hoeverre het wenselijk is dat de niet-basistaken worden uitgevoerd door SAMF. De provincie Flevoland vindt dat de gemeenten een eigen verantwoordelijkheid hebben bij de uitvoering van hun wettelijke taken op het terrein van monumentenzorg en archeologie.

Ten aanzien van de niet-basistaken maken wij nog de volgende opmerking. Het streven van de steunfunctie is deskundigheidsbevordering van gemeenten. Het overnemen van taken waarvoor de gemeente bevoegd gezag is, staat daarmee op gespannen voet. Hoewel de steunpuntcoördinator

zijn best doet om de deskundigheid bij gemeenten te vergroten loopt hij tegen grenzen aan: er is onvoldoende capaciteit en basisexpertise bij de meeste gemeenten om dit mogelijk te maken. De vraag die hieruit volgt is hoe de deskundigheid bij gemeenten dan wél bevorderd moet worden. Op deze vraag komen wij verderop in de rapportage terug.

De vraag of betaalde dienstverlening door SAMF mogelijk of wenselijk is, moet formeel gezien met 'nee' worden beantwoord. Steunpunten worden geacht hun ondersteuning kosteloos te verlenen. De praktijk is echter dat een deel van de twaalf steunpunten is ondergebracht bij bredere erfgoedorganisaties en dat er onder de paraplu van deze organisaties wel betaalde dienstverlening wordt aangeboden. Het is de verantwoordelijkheid van deze organisaties om het onderscheid tussen onbetaalde 'steunpunt-dienstverlening' en betaalde dienstverlening voor gemeenten klip en klaar te maken. Bovendien is het uit den boze dat de betaalde dienstverlening met lagere tarieven kan werken vanwege gesubsidieerde onbetaalde dienstverlening – er zou dan sprake zijn van (altijd ongeoorloofde) staatssteun. Hoewel deze principes helder zijn blijkt uit de evaluaties van de steunfunctie die DSP-groep heeft uitgevoerd voor het Rijk en IPO (2012 en 2016) dat het onderscheid tussen betaald en onbetaald toch niet altijd duidelijk is voor gemeenten en anderen.

Er is een belangrijk argument om de combinatie betaald-onbetaald wel mogelijk te maken. Het komt regelmatig voor dat uit een onbetaalde ondersteuningsvraag van een gemeente een betaald verzoek voortkomt. Als de erfgoedorganisatie waarvan het steunpunt onderdeel vormt, deze betaalde opdracht weet binnen te halen, vergroot dit de kennis en betrokkenheid van het steunpunt en biedt het de mogelijkheid om samen met de gemeente te werken aan deskundigheidsbevordering. Kortom: betaalde dienstverlening kan de kwaliteit van onbetaalde ondersteuning versterken.

Ondersteuning aan en samenwerking met niet-gemeenten

SAMF levert ook ondersteuning aan andere partijen dan gemeenten. Voor het Waterschap Zuiderzeeland adviseerde het steunpunt over de inventarisatie watererfgoed. Staatsbosbeheer doet steeds meer met cultuurhistorie en stelt soms een vraag aan het steunpunt over de omgang met erfgoed. Het Flevo-landschap bezoekt altijd de bijeenkomsten die het steunpunt organiseert. Met Landschapsbeheer Flevoland werkt het steunpunt soms samen. Hoewel ondersteuning aan niet-gemeenten niet voortvloeit uit de bestuurlijke afspraken kan deze wel een bijdrage leveren aan het vergroten van het draagvlak voor erfgoedzorg in Flevoland, zeker als gemeenten er ook bij betrokken zijn. Zolang het gemeentelijk belang centraal blijft staan moet deze vorm van ondersteuning/samenwerking positief gewaardeerd worden.

3.2 Kosten SAMF en omvang formatie

Flevoland heeft een relatief goedkoop steunpunt. De – weliswaar nergens vastgelegde – afspraak tussen Rijk en IPO is dat de provincies de voormalige rijksbijdrage (thans € 83.000,- per provincie) matchen, dat wil zeggen dat ze er hetzelfde bedrag tegenover stellen. In de praktijk ziet het er overall anders uit: zes provincies passen er een flink bedrag bij (sommigen verdubbelen de voormalige rijksbijdrage, sommigen leggen minder bij), twee provincies zitten ongeveer op de voormalige rijksbijdrage (waaronder Flevoland) en van vier provincies is het niet uit de stukken

herleidbaar (omdat de bedragen onderdeel zijn van een totale subsidie voor een erfgoedorganisatie).

Bij deze opsomming past wel een kanttekening: bij een deel van de provincies zijn huisvestings- en organisatiekosten niet in het subsidiebedrag opgenomen omdat ze onderdeel uitmaken de subsidie aan een bredere erfgoedorganisatie. Dat is onder meer het geval bij Flevoland. Als je alle kosten van een steunpunt zou toerekenen aan het steunpunt, kom je bij een deel van de provincies op hogere bedragen. Wellicht hanteert Utrecht de meest zuivere vorm: daar vraagt het steunpunt subsidie aan voor een hoeveelheid ondersteuningsuren vermenigvuldigd met een kostprijs per uur (waarin loon-, huisvestings- en organisatiekosten zijn begrepen).

De vraag of het huidige subsidieniveau van SAMF voldoende is moet uiteraard afhangen van de doelen die provincie en SAMF willen bereiken. Het argument dat Flevoland minder kan subsidiëren omdat het minder gemeenten en minder monumenten heeft, zou niet doorslaggevend moeten zijn. Er zijn andere argumenten denkbaar, zoals het argument dat verschillende Flevolandse gemeenten nog aan het begin staan van het ontwikkelen van erfgoedbeleid en dat daarin juist intensieve ondersteuning nodig is.

SAMF heeft een bezetting van 0,7 fte, belegd bij één medewerker, de steunpuntcoördinator. Dat is een relatief kleine bezetting als we kijken naar de referentie-steunpunten. De steunpuntcoördinator maakt indien nodig gebruik van advies van andere medewerkers van NLE – een beeld dat we ook bij andere steunpunten tegen komen. Een kleine en daardoor ook kwetsbare formatie kan zodoende via de bredere erfgoedorganisatie meer massa krijgen. De beoordeling of 0,7 fte voldoende is, hangt wederom af van de doelen en activiteiten die provincie en SAMF met het steunpunt willen bereiken.

3.3 Ondersteuningsbehoefte

Het is opmerkelijk dat een deel van de gemeenten (met name Lelystad en Zeewolde) veelvuldig beroep doet op het steunpunt (zie onder meer adviezen per gemeenten in het Jaarverslag SAMF 2014) en andere gemeenten nauwelijks. Hiervoor zijn verschillende verklaringen:

- De gemeenten Lelystad en Zeewolde hebben relatief veel ontwikkelingen – we hebben het dan overwegend over plannen waarbij archeologische waarden in het geding zijn – waarbij het steunpunt ingeroepen wordt.
- De gemeenten Urk en Dronten hebben relatief weinig ontwikkelingen waarbij het steunpunt ingeroepen wordt.
- Bij de gemeenten Lelystad, Zeewolde, Urk en Dronten is onvoldoende capaciteit en expertise in huis om zelf archeologische rapporten te toetsen.
- De gemeente Almere en – op een kleinere schaal – de gemeente Noordoostpolder hebben eigen medewerkers archeologie en monumentenzorg. De gemeente Almere roept alleen steunpuntondersteuning in als het scheepsarcheologie betreft.

De ondersteuningsbehoefte van de meeste Flevolandse gemeenten kunnen we kenschetsen als statisch en beperkt. Almere en Noordoostpolder hebben nauwelijks ondersteuning nodig want zij hebben zelf mensen in huis en de andere gemeenten leunen vooral op het steunpunt voor het

toetsen van archeologische rapporten (en willen dit graag zo houden). Het is belangrijk om op te merken dat een kleine ondersteuningsbehoefte niet betekent dat een gemeente de erfgoedzorg voorbeeldig op orde heeft. De indruk is dat aan de 'voorkant' van de erfgoedzorg bij gemeenten in Flevoland veel te winnen valt. We denken dan aan: draagvlak voor erfgoedzorg bij inwoners en politiek, inventariseren van cultuurhistorische waarden, formuleren afzonderlijk erfgoedbeleid, het hebben van voldoende gemeentelijke capaciteit en kennis voor erfgoedzorg, een goede doorwerking van erfgoedbeleid in ruimtelijke ordening en betrokkenheid van de gemeentelijke erfgoedzorg bij (bouw)initiatieven in een vroeg stadium.

3.4 Expertise SAMF

De steunpuntcoördinator is maritiem archeoloog. Hoewel de steunpuntcoördinator indien nodig gebruik maakt van andere expertise bij NLE, zou volgens een aantal gesprekpartners het steunpunt meer expertise op de volgende terreinen moeten bieden:

- niet-maritieme archeologie;
- gebouwd en ander niet-archeologisch erfgoed;
- inbedding van cultuurhistorie in ruimtelijk ordening.

Met name het laatste zou van groter belang worden gezien de komst van de Omgevingswet (2018).

SAMF heeft vergeleken met andere steunpunten inderdaad een onderscheidende discipline in huis. Gezien de Flevolandse context met de grote hoeveelheid scheepswrakken is dat overigens niet zo vreemd. Wel is het zo dat veel steunpunten zowel expertise op gebied van archeologie als monumentenzorg in huis hebben (uitgezonderd steunpunt Noord-Holland – bij Cultuurcompagnie ondergebracht – dat alleen archeologische ondersteuning biedt).

Hoewel ook hier de conclusie past dat de ambitie die provincie en SAMF hebben met het steunpunt de benodigde expertise zou moeten bepalen, is het tevens belangrijk op te merken dat expertise op zowel het vlak van archeologie als op het vlak van gebouwd en ander niet-archeologisch erfgoed gebruikelijk is.

IFMAF

De steunpuntcoördinator is tevens hoogleraar maritieme archeologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, waarbij de maritieme archeologie in Flevoland een belangrijke rol speelt. In het kader daarvan is het IFMAF (International Fieldschool for Maritime Archaeology Flevoland) opgericht dat elke zomer opgravingen doet. IFMAF is een samenwerking tussen de provincie Flevoland, de gemeente Lelystad, de Rijksuniversiteit Groningen, NLE en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. In het Convenant Batavialand 2016 staat dat de minister van OCW voornemens is de IFMAF en de bijzondere leerstoel maritieme archeologie bij de Rijksuniversiteit Groningen mede te financieren. Ten aanzien van de overige financiering (waarvoor ook naar de provincie wordt gekeken) moet nog duidelijkheid komen. Het is dus goed denkbaar dat IFMAF onderdeel gaat vormen van Batavialand, maar dat is nog niet rond.

Hoewel steunpunt en IFMAF in de persoon van de steunpuntcoördinator met elkaar verbonden zijn, is er geen direct inhoudelijk verband. Vanuit inhoudelijk perspectief zou het denken over het toekomstige steunpunt niet beïnvloed moeten worden door de toekomst van IFMAF (en vice versa).

3.5 Mogelijke invulling basistaken nu en in de toekomst

Aanspreekpunt

Het soort activiteiten dat de verschillende provinciale steunpunten binnen deze basistaak uitvoeren verschilt. Alle steunpunten bieden een laagdrempelig aanspreekpunt (telefonisch en per mail) en hebben informatie op hun website. SAMF vormt hierop geen uitzondering.

Platform

De meeste gebruikte invulling van de platformfunctie is het bouwplanoverleg. In zes provincies organiseren de steunpunten op reguliere basis een bouwplanoverleg (waarin gemeente, steunpunt, initiatiefnemers en soms RCE en andere betrokkenen een concreet plan bespreken). Dit geldt als de populairste activiteit van steunpunten (zie onderzoek DSP-groep 2016). Het doel is aan de voorkant van een ontwikkeling informatie uit te wisselen en om zodoende invloed te kunnen uitoefenen op een proces opdat cultuurhistorische waarden goed worden meegenomen. Het bouwplanoverleg past goed bij provincies waar de kwantiteit van bouwplannen niet al te groot is. Het betreft veelal gebouwd erfgoed maar het is ook denkbaar dat er plannen met archeologische waarden besproken worden.

Deskundigheidsbevordering

Deskundigheidsbevordering is bij alle steunpunten een belangrijk onderdeel. Dit wordt onder meer ingevuld door het organiseren van kennis- en netwerkbijeenkomsten. Deze dienen verschillende doelen:

- Zenden: het inbrengen van kennis van buiten.
- Ontvangen: het opvangen van signalen uit het veld.
- Versterken van netwerk, koppelen vraag en aanbod.

Steunpunten spannen zich meer dan voorheen in om - in overleg met gemeenten, RCE en andere steunpunten - met aansprekende onderwerpen voor deze bijeenkomsten te komen (ook vanwege opmerkingen die hierover kwamen vanuit gemeenten – zie DSP-onderzoek 2016).

Vanuit een Flevolandse gemeente kwam de opmerking dat meer aansluiting gezocht kan worden met actuele ontwikkelingen bij gemeenten. Het idee werd geopperd om een jaarlijks programma op te stellen samen met steunpunt, provincie en gemeenten. Je kunt daarbij ook denken aan het uitnodigen van de Monumentenwacht, die veel signalen opvangt van eigenaren van monumenten en zodoende belangrijke informatie heeft voor gemeenten (onder andere ten aanzien van vergunningverlening, toezicht en handhaving).

Een steunpunt kan ook expertise koppelen aan gemeenten. Zo is er bij één gemeente zorg over het gebrek aan keuze in Flevoland van archeologische onderzoeksbureaus, waardoor soms een bureau een onderzoek uitvoert dat minder goed bij de expertise van het bureau past. Een vraagstuk bij gebouwd erfgoed is kwaliteit van aannemers. Het steunpunt kan zich inspannen om kwalitatief goede bureaus aan gemeenten te koppelen.

Onderzoek

Hoewel geen basistaak draagt onderzoek bij aan deskundigheidsbevordering. Het steunpunt Utrecht (STAMU) voerde in 2014 in opdracht van de provincie (met eenmalige extra subsidie) een onderzoek uit naar de stand van zaken van erfgoedbeleid bij gemeenten. Conclusie was onder meer dat een deel van de gemeenten nog onvoldoende de cultuurhistorische waarden heeft

geïventariseerd. De onderzoeksresultaten zijn gepresenteerd voor alle wethouders van de Utrechtse gemeenten. Een dergelijk onderzoek levert mogelijk een bijdrage aan het draagvlak voor erfgoedbeleid en de beleidsontwikkeling bij gemeenten.

Een ander voorbeeld van de bijdrage van onderzoek is de monitoring in onder meer de provincies Utrecht, Noord-Holland en Friesland door provincie of Monumentenwacht van de staat van monumenten. Dit kan belangrijke input zijn voor beleidsvorming van gemeenten. Het steunpunt kan een faciliterende rol vervullen in het uitdragen van deze informatie.

Wat opvalt in bovenstaande beschrijvingen is dat steunpunten wel informatie aandragen en netwerken en deskundigheid bevorderen, maar zelf geen gemeentelijke taken uitvoeren. Ook valt op dat veel activiteiten betrekking hebben op generieke erfgoedzorg en alleen het bouwplanoverleg gericht is op specifieke bouwplannen. SAMF is uitstekend aangetakt bij de andere steunpunten en RCE en heeft dus zelf toegang tot de *good practices* die andere steunpunten hebben ontwikkeld.

Toekomstige invulling


Wij geven een aantal aandachtspunten en ideeën voor een toekomstige invulling van de provinciale steunfunctie. Daarvoor maken wij onder meer gebruik van het DSP-onderzoek uit 2016 en interviews in het kader van dit onderzoek:

- De Omgevingswet zorgt voor nog meer integratie van erfgoed in ruimtelijke ontwikkelingen. Daarvoor is wellicht een ander soort erfgoedmedewerker nodig: geen focus meer op deelexpertises maar in staat kunnen zijn de integrale erfgoedstem te vertolken in het ruimtelijk domein. Het steunpunt kan helpen bij deskundigheidsbevordering op dit gebied.
- Landelijk zien we dat sommige gemeenten advies en expertise halen bij grotere monumentengemeenten in de regio. Soms combineren gemeenten hun capaciteit op gebied van erfgoed. Dat heeft als voordeel dat ook kleine gemeenten gebruik kunnen maken van verschillende expertises. Dit model zou in combinatie met het steunpunt mogelijk een versterking opleveren van de erfgoedzorg in Flevoland.
- Als erfgoedzorg benaderd wordt vanuit een ketengedachte waarin alle private en publieke partijen een rol spelen (zoals de provincie Gelderland sinds kort doet) wordt versnippering in het erfgoedveld tegen gegaan. Het is dan zaak om na te gaan welke rol het steunpunt in de keten moet vervullen.
- Specifiek in Flevoland is de (langzame) ontwikkeling van het aanwijzen van karakteristieke gebouwen en gemeentelijke monumenten en het ontwikkelen van een (al dan niet beknopt) erfgoedbeleid. Het steunpunt kan hierin een stimulerende rol vervullen en door deskundigheidsbevordering bijdragen aan grotere kwaliteit.
- De gemeente Almere heeft veel kennis en capaciteit op het gebied van archeologie. De gemeente heeft input geleverd voor het archeologisch beleid van de gemeente Zeewolde (vanwege de gezamenlijke ontwikkeling van Oosterwold). Ook levert de gemeente Almere input voor een (mogelijk) nieuwe archeologische kaart voor de gemeente Lelystad. Het steunpunt kan dit soort uitwisseling bevorderen.
- Door de gemeente Almere wordt meer aandacht besteedt aan kansrijke archeologische vindplaatsen. Dat vergroot de kans dat er wat gevonden wordt bij opgravingen en als daarmee wat gedaan wordt richting het publiek, vergroot dat het draagvlak voor archeologie. Het steunpunt kan *good practices* uitwisselen die het draagvlak voor erfgoedzorg onder de inwoners van Flevoland vergroot.

3.6 Organisaties erfgoedveld in Flevoland

We bespreken verschillende organisaties in het erfgoedveld in Flevoland en geven kort aan welke raakvlakken zij hebben met het steunpunt en welke rol zij in de toekomst zouden willen of kunnen spelen.

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek

Deze dienst voert taken  en uit op gebied van milieu, onder meer ontgroningen. Is bereid om steunpunttaken uit te gaan voeren (onder met motto 'u vraagt, wij draaien'). De dienst heeft als voordeel dat het al voor alle gemeenten (en voor de provincie) werkt en dat hij veel mensen in het veld heeft waardoor het een goede informatiepositie heeft. Is gewend om in opdracht te werken, middels een uitvoeringsovereenkomst. Nadeel is dat de organisatie geen ervaring en beperkt kennis heeft op erfgoedterrein. Een (gevoelsmatig) nadeel is dat de organisatie niet gestoeld is op een inhoudelijk erfgoedbelang.

Gemeente Almere

De gemeente Almere heeft een volwassen afdeling archeologie en monumentenzorg. Deze afdeling heeft een sterke focus op publieksbereik, onder meer in het Archeologiehuis. In die zin heeft zij veel kennis en ervaring te bieden aan andere gemeenten. De gemeente Almere werkt op projectbasis samen met andere gemeenten en wil dat blijven doen. De gemeente heeft geen belangstelling voor structurele regionale rol op gebied van erfgoedzorg voor of met andere gemeenten.

Samenwerkende gemeenten

De gemeenten Lelystad, Dronten, Urk, Zeewolde en Noordoostpolder hebben per gemeente 1 of minder fte beschikbaar voor archeologie en monumentenzorg. Bij de meeste gemeenten is die capaciteit verdeeld over twee of meer mensen. De meeste van hen hebben geen erfgoedachtergrond. Alleen de gemeente Noordoostpolder heeft een archeoloog in dienst. Een idee om deze versnippering op te heffen is het inrichten van een gezamenlijk bureau archeologie en monumentenzorg bij een grotere gemeente – Lelystad komt in aanmerking – waardoor er volwaardige capaciteit op het beleidsterrein ontstaat. Los van de vraag of de gemeenten dit zouden willen, is de vraag wat de invloed zal zijn op het draagvlak van erfgoedzorg bij gemeenten. Het gezamenlijke bureau archeologie en monumentenzorg zou aangevuld kunnen worden met het provinciale steunpunt waardoor het aan kracht wint.

Waterschap Zuiderzeeland

Het Waterschap Zuiderzeeland heeft twee medewerkers die respectievelijk monumentenzorg en archeologie als deelonderwerp in hun portefeuille hebben. Ten aanzien van monumentenzorg heeft het waterschap vanaf 2014 bijzonder erfgoed dat in zijn bezit is (zowel objecten als landschappelijke elementen) geïnventariseerd en gewaardeerd. Dit is uitgevoerd door Landschapsbeheer Flevoland met ondersteuning van een projectgroep waar onder meer SAMF onderdeel van uitmaakte. De vervolgstap is te bepalen hoe het beheer van dit erfgoed moet worden vormgegeven en hoe het kan bijdragen aan het vertellen van het verhaal van Flevoland aan inwoners en bezoekers. Daarbij is onder meer contact met gemeenten belangrijk (in hoeverre staat dit erfgoed ook bij gemeenten op het netvlies?). Het steunpunt kan een rol spelen door: te adviseren over hoe het verhaal van Flevoland verteld kan worden, verbindingen te leggen tussen

stakeholders, te adviseren over benodigde kennis en expertise en enthousiasme voor dit onderwerp te stimuleren bij stakeholders.



Monumentenwacht Overijssel en Flevoland

De Monumentenwacht Overijssel en Flevoland heeft inkomsten uit zijn leden en provinciale subsidie (ongeveer 50/50). Hoewel Flevoland minder monumenten heeft dan andere provincies, heeft het wel het hoogste percentage leden van de monumentenwachten in Nederland. In Flevoland komen zowel rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten als andere monumentale panden in aanmerking voor dienstverlening van de monumentenwacht. Belangrijk aandachtspunt voor de monumentenwacht is de kwaliteit van vakmanschap (waarbij de monumentenwacht inzet op het opzetten van Flevolands register voor gecertificeerde bedrijven). De monumentenwacht vangt signalen op over monumentenzorg en biedt aan deze te communiceren aan gemeenten. De monumentenwacht wil vaker naar bijvoorbeeld boeren gaan om uitleg te geven over hoe om te gaan met archeologische monumenten, want deze zijn kwetsbaar. De monumentenwacht zou in Flevoland de staat van rijksmonumenten willen monitoren (in overleg met de provincie), zoals dat ook in onder meer Utrecht en Friesland door de monumentenwacht gebeurt. Er is nu geen directe band tussen monumentenwacht en steunpunt. Het steunpunt zou een rol kunnen spelen in het organiseren van bijeenkomsten waarin de informatie van de monumentenwacht verspreid kan worden.

Het Oversticht

Het Oversticht is actief in Flevoland. Het voert de welstands- en monumentencommissie voor de gemeenten Dronten en Noordoostpolder uit (het gaat om een vaste commissie die ook voor andere gemeenten buiten Flevoland adviseert), het voert de welstandscommissie voor de gemeente Lelystad uit en het ondersteunt de gemeenten Dronten en Noordoostpolder met het vaststellen van een lijst van gemeentelijke monumenten. In een verder verleden schreef Het Oversticht de welstandsnota voor de gemeente Lelystad. Af en toe maken de gemeenten Dronten en Noordoostpolder gebruik van steunpuntondersteuning vanuit Het Oversticht. Op gebied van archeologie is Het Oversticht niet actief in Flevoland. Het Oversticht ziet de eigen expertise als aanvullend op de expertise van SAMF. Waar Het Oversticht een bredere expertise heeft, heeft SAMF een specifiekere expertise (namelijk (scheeps)archeologie). Het Oversticht zou in goede samenwerking met Flevolandse collega's aanvullende steunpuntondersteuning kunnen aanbieden in Flevoland. Het uitgangspunt moet volgens Het Oversticht zijn dat je samen sterker bent.

  Batavialand

Het is de wens van  Batavialand  het steunpunt onderdeel gaat vormen van Batavialand. Ook de steunpuntcoördinator geeft de voorkeur aan het onderbrengen van het steunpunt bij Batavialand, in die zin dat hij bij de uitvoering van zijn taken gebruik maakt van advies van andere medewerkers van NLE en dat dit meerwaarde oplevert. Bij partijen die zich daar een mening over hebben gevormd komen we twee tegengestelde argumenten tegen. Het eerste argument is dat concentratie van kennis in één organisatie de voorkeur verdient en dat daarom onderbrengen bij Batavialand wenselijk is. Het tweede argument is dat Batavialand een grote organisatie wordt die verder afstaat van de provincie dan thans NLE en dat dit daarom pleit voor het elders onderbrengen van het steunpunt. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op de verschillende varianten.

3.7 Conclusies

- Ongeveer de helft van de begrote uren van het steunpunt valt toe te rekenen aan basistaken (conform de bestuurlijke afspraken tussen OCW en IPO) en de helft aan niet-basistaken.
- Een deel van de begrote uren besteedt het steunpunt aan de advisering over en toetsing van archeologische onderzoeksrapporten. Hiervoor zijn gemeenten formeel gezien bevoegd gezag en dit zou geen deel moeten uitmaken van de ondersteuning van het steunpunt.
- Het steunpunt loopt aan tegen een grens: er is onvoldoende capaciteit en basisexpertise bij de meeste gemeenten om zelf archeologische onderzoeksrapporten te toetsen.
- Hoewel het steunpunt geen betaalde dienstverlening uitvoert, en steunpunten dat ook niet geacht worden te doen, is het wel mogelijk en soms ook voordelig om betaalde dienstverlening voor gemeenten uit te voeren door de bredere erfgoedorganisatie waar sommige steunpunten (waaronder SAMF) deel van uitmaken.
- Flevoland heeft een relatief goedkoop steunpunt (vergeleken met de subsidiebedragen van andere provincies voor hun steunpunten). De huisvestingskosten zijn echter niet in het subsidiebedrag opgenomen.
- Het steunpunt heeft met 0,7 fte een relatief kleine bezetting (vergeleken met andere steunpunten). Bovendien bestaat de bezetting uit één medewerker met één belangrijke deelexpertise: maritieme archeologie. Daar moet aan toegevoegd worden dat de steunpuntcoördinator gebruik maakt van kennis van andere medewerkers van NLE.
- Bij veel steunpunten is zowel expertise op gebied van archeologie als op gebied van gebouwd en ander erfgoed aanwezig in het steunpunt. Bij SAMF is dit laatste niet het geval. Dit wordt als een gemis ervaren door een deel van de gesprekspartners. Ook zou kennis over de inbedding van cultuurhistorie in ruimtelijke ordening meerwaarde bieden.
- Een deel van de gemeenten (met name Lelystad en Zeewolde) doen veelvuldig een beroep op het steunpunt en andere gemeenten nauwelijks. In die laatste categorie vallen gemeenten die zelf voldoende expertise in huis hebben (Almere en Noordoostpolder) en gemeenten die weinig ontwikkelingen hebben op erfgoedterrein.
- De nadruk van ondersteuning van het steunpunt ligt op de uitvoering van archeologisch onderzoek. Met name aan de 'voorkant' van erfgoedzorg bij Flevolandse gemeenten valt veel te winnen. Dit kan bereikt worden door activiteiten op het gebied van deskundigheidsbevordering, kennisverspreiding en netwerkvorming.
- De ambities en doelen van de provincie (en het steunpunt) zouden de inrichting en invulling van het steunpunt moeten bepalen. De provincie vindt dat gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de wettelijke taken op het terrein van archeologie en monumentenzorg. Het steunpunt heeft vooral een functie conform de basistaken met de focus op ondersteuning aan de voorkant van de erfgoedzorg.

4 Varianten toekomstig steunpunt

In dit hoofdstuk geven wij de voor- en nadelen van vijf varianten voor een toekomstig steunpunt. Voorwaarde voor een keuze voor een variant is het formuleren van de hoofdlijnen van een toepasselijke opdracht van de provincie aan het steunpunt. In hoofdstuk 2 zijn daarvoor verschillende opties en richtingen aangedragen. In onderstaande opties houden wij rekening met een steunpunt dat meer op de 'voorkant' van erfgoedzorg zit in zijn ondersteuning aan gemeenten en dat zich versterkt op het gebied van niet-archeologisch erfgoed en affiniteit met ruimtelijke ordening. Ook gaan wij uit van een steunpunt dat, waar het voordeel oplevert, samenwerkt met andere organisaties in het erfgoedveld. In geval het steunpunt deel uitmaakt van een grotere erfgoedorganisatie zien wij het als optioneel dat daarin ook betaalde dienstverlening aan gemeenten een plaats krijgt.

De variant waarin de gemeente Almere een regionale rol op zich neemt in de ondersteuning van andere gemeenten valt af aangezien de gemeente daar geen belangstelling voor heeft. Bovendien geven verschillende gesprekspartners aan dat de gemeente Almere vanwege het stedelijk karakter minder goed past bij andere Flevolandse gemeenten en zich meer lijkt te richten op de regio Amsterdam dan op de rest van Flevoland.

Variant 1: Onderdeel Batavialand

Voordelen

- Het steunpunt blijft opereren in een vertrouwde omgeving.
- Er zijn geringe transitiekosten: het steunpunt verhuist simpelweg mee. Huisvestingskosten kunnen voor rekening blijven komen van Batavialand.
- Door de combinatie van onderzoekstaken en presentatietaken in Batavialand ontstaat een stevig kenniscluster op gebied van Flevolands erfgoed. Het steunpunt kan daar goed gebruik van maken en het heeft een kundige uitstraling naar gemeenten. Voor Batavialand is het steunpunt aantrekkelijk: het vergroot het belang en aanzien van Batavialand.
- Publieksbereik is belangrijk voor Batavialand en indirect ook voor het steunpunt: doordat het draagvlak voor het Verhaal van Flevoland groeit, groeit ook het draagvlak voor erfgoedzorg in gemeenten. Vraag is of het daarvoor nodig is om het steunpunt bij Batavialand onder te brengen.
- Batavialand en het steunpunt vertegenwoordigen een provinciaal belang: de profilering en versterking van Flevoland. Het is goed om dat in één organisatie op het provinciaal niveau te houden.

Nadelen

- Het steunpunt is een vreemde eend in de bijt: het richt zich als enige onderdeel van Batavialand op ondersteuning van gemeenten.
- Het steunpunt sneeuwt mogelijk onder in de grote organisatie Batavialand. De provincie kan weliswaar goede subsidieafspraken maken over het steunpunt met Batavialand, maar komt wel op grotere afstand te staan.

- De ambities van Batavialand en de daarmee gepaard gaande investeringen zijn groot. Dat levert risico's op. Wil de provincie het steunpunt – waarvoor zij middels bestuurlijke afspraken verantwoordelijk voor is – in deze nieuwe onderneming plaatsen waarvan het succes nog moet blijken?

Variant 2: Eigenstandig /combinatie met provinciaal depot

Voordelen

- De uitstraling van het steunpunt aan gemeenten is duidelijk; er is geen associatie/verwarring met andere functies of organisaties.
- De uitstraling dat het steunpunt een provinciale taak heeft, wordt scherper. Ook dat schept duidelijkheid. De provincie heeft een kortere lijn met het steunpunt dan als het steunpunt onderdeel is van een bredere erfgoedorganisatie.

Nadelen

- Het steunpunt gaat mogelijk meer kosten (als huisvesting apart in rekening gebracht wordt).
- Het steunpunt mist mogelijk de inbreng van kennis en kunde vanuit een bredere erfgoedorganisatie.
- Het is niet wenselijk dat een eigenstandig steunpunt ook betaalde dienstverlening aan gemeenten aanbiedt.

Variant 3: Onderdeel andere erfgoedorganisatie

Voordelen

- In andere erfgoedorganisaties is voldoende kennis en kunde aanwezig om een stevig steunpunt te bemensen.
- Indien het onderdeel gaat vormen van een erfgoedorganisatie die al een steunpunt uitvoert, dan is de transitie relatief eenvoudig: de organisatie hoeft niet 'ingewerkt' te worden.

Nadelen

- Het steunpunt gaat mogelijk meer kosten (denk aan een uurtarief zoals STAMU dat hanteert, zie bijlage 2).
- Als het steunpunt bij een erfgoedorganisatie buiten Flevoland gevoegd wordt (hetgeen waarschijnlijk is) dan ontstaat mogelijk afstand met de Flevolandse praktijk en mist specifieke Flevolandse expertise.
- Als het steunpunt bij een erfgoedorganisatie buiten Flevoland gevoegd wordt geeft de provincie (onbedoeld) een signaal aan gemeenten dat ze erfgoedzorg minder belangrijk vindt. Het staat op gespannen voet met de ontwikkeling van Batavialand waarin erfgoed juist een centrale rol speelt.

Variant 4: Onderdeel Omgevingsdienst

Voordelen

- Heeft een dienstverlenende houding ('u vraagt, wij voeren uit') en is gewend om in opdracht te werken, middels een uitvoeringsovereenkomst en voortgangsrapportages.

- Werkt al voor alle gemeenten (en voor de provincie) en heeft veel mensen in het veld (vanwege toezicht- en handhavingstaken) waardoor het potentieel een goede informatiepositie heeft.
- De huisvestings- en organisatiekosten worden gedeeld door steunpunt en gemeenten.

Nadelen

- Geen ervaring en beperkt kennis op erfgoedterrein.
- De organisatie is niet gestoeld op een inhoudelijk erfgoedbelang. Mogelijk gaat de 'technische' uitvoering van steunpunttaken de overhand krijgen.

Variant 5: Hybride vorm/ samen met gemeentelijke erfgoedzorg

Het idee is om de relatief marginale positie van de gemeentelijke erfgoedzorg (kleine capaciteit, verspreid over verschillende medewerkers die geen erfgoedachtergrond hebben) op te heffen en een gezamenlijk bureau archeologie en monumentenzorg bij een grotere gemeente in te richten waardoor er volwaardige capaciteit op het beleidsterrein ontstaat. De relatief marginale positie van erfgoedzorg speelt met name bij de gemeenten Dronten, Zeewolde, Urk en Lelystad, maar ook de andere gemeenten kunnen aanhaken. De gemeente Lelystad zou in aanmerking komen als vestigingsplaats voor het gezamenlijk bureau archeologie en monumentenzorg. Het bureau zou aangevuld kunnen worden met het provinciale steunpunt waardoor het aan kracht wint.

Voordelen

- Het steunpunt heeft een volwaardige gemeentelijke afnemer/partner waardoor de focus meer de op 'voorkant' kan komen te liggen.
- De lijnen tussen provincie-steunpunt-gemeenten zijn kort.
- Er ontstaat een gedeeld gevoel dat gemeenten en provincie samen voor het Flevolandse erfgoed staan.

Nadelen

- Het gaat om een gemeentelijke bevoegdheid waarop de provincie beperkt invloed kan uitoefenen; het verder brengen van een eventueel initiatief vergt veel afstemming.
- Het is de vraag wat de invloed zal zijn op het draagvlak van erfgoedzorg bij gemeenten. Het zou de afstand tot erfgoedzorg kunnen vergroten.
- Het is moeilijk denkbaar dat een steunpunt in deze constellatie ook betaalde dienstverlening aan gemeenten aanbiedt.

Nota bene

In verschillende van bovenstaande varianten is het een optie om kennis op het gebied van niet-archeologisch erfgoed en affiniteit met ruimtelijke ordening in te brengen vanuit een andere erfgoedorganisatie. Het steunpunt zou dan door twee personen bemenst kunnen worden (waarbij het wenselijk is dat deze personen in ieder geval een deel van de tijd op dezelfde locatie aanwezig zijn).

5 Uitwerking variant 1 en 5

We hebben de vijf varianten uit hoofdstuk 4 aan de provincie voorgelegd, waarna de provincie heeft aangegeven een uitwerking te willen van de varianten 1 en 5. We werken de varianten uit voor wat betreft de volgende onderdelen:

- Taken / rolverdeling
- Deskundigheid en kennis
- Werkwijze
- Middelen / financiën
- Organisatie
- Personele capaciteit
- Risico's en ondervanging
- Bij variant 5: stappenplan

5.1 Variant 1: Onderdeel Batavialand

Taken / rolverdeling

- Het steunpunt beperkt zich voornamelijk tot de basistaken zoals in de bestuurlijke afspraken tussen Rijk en IPO geformuleerd. Generieke deskundigheidsbevordering op gebied erfgoedzorg van gemeenten neemt daarin een belangrijke plaats in.
- In de subsidieafspraken tussen provincie en Batavialand krijgt het steunpunt een aparte plaats. De basistaken komen er in terug alsmede een 'Flevolandse opdracht' aan het steunpunt. Dat wil zeggen: een opdracht van de provincie aan het steunpunt waarin de specifieke Flevolandse situatie het uitgangspunt vormt. Op basis daarvan worden doelen en aandachtsgebieden afgesproken tussen provincie en Batavialand/steunpunt. In jaarlijkse voortgangsrapportages en -gesprekken tussen Batavialand/steunpunt en provincie komen deze doelen en aandachtsgebieden terug.
- Binnen Batavialand is de mogelijkheid om betaalde dienstverlening aan gemeenten aan te bieden (denk aan het toetsten van archeologische onderzoeksrapporten, het opstellen van inventarisaties van cultuurhistorische waarden en het schrijven van beleidsnota's op erfgoedgebied). Ook betaalde dienstverlening aan andere erfgoedpartijen is denkbaar. De betaalde dienstverlening kan door medewerkers van het steunpunt worden uitgevoerd, mits duidelijk is aan gemeenten waar de grens ligt tussen onbetaald/steunpunt en betaald/Batavialand.

Deskundigheid en kennis

- Het steunpunt heeft op drie terreinen kennis in huis: archeologie, niet-archeologisch erfgoed en de verbinding van erfgoed met ruimtelijke ordening.
- De kennis vraagt steunpuntmedewerkers die academici (denk aan richtingen archeologie, kunst-/architectuurgeschiedenis, sociale geografie of bouwkunde) zijn met enige jaren werkervaring in erfgoedzorg bij overheden of erfgoedorganisaties.

- Het steunpunt maakt waar mogelijk gebruik van deskundigheid van andere onderdelen van Batavialand. Als het komt tot het Cornelis Lelycentrum ontstaat een bundeling van collectie-, kennis- en adviestaken waarvan het steunpunt een vanzelfsprekend onderdeel vormt.
- Kennis en deskundigheid kan het steunpunt ook inwinnen bij anderen (en dat doet het steunpunt in de huidige praktijk ook al), denk aan: andere steunpunten, andere erfgoedorganisaties, RCE en andere gemeenten.

Werkwijze

- Het steunpunt heeft een belangrijk taak in de generieke deskundigheidsbevordering van gemeenten. Dat betekent dat activiteiten erop gericht zijn om kennis en vaardigheden van medewerkers van gemeenten te vergroten, opdat zij steeds beter in staat zijn om (zelf) verantwoordelijkheden op het gebied van erfgoed in te vullen. Een ander belangrijk doel is het vergroten van het draagvlak voor erfgoedzorg bij gemeenten.
- Het steunpunt werkt niet alleen reactief maar ook proactief: het gaat zelf naar gemeenten en andere partijen toe om na te gaan waar de belangrijke thema's en ondersteuningsbehoeften liggen en maakt daar een activiteitenprogramma voor.
- Het steunpunt richt zich niet alleen op erfgoedambtenaren maar ook op ambtenaren in het ruimtelijke domein en op monumentencommissies/commissies ruimtelijke kwaliteit.
- Behalve richting beleid ontwikkelt het steunpunt ook activiteiten die gericht zijn op het bestuur van gemeenten, die een belangrijke rol kunnen spelen in het vergroten van draagvlak voor erfgoedzorg.
- Het steunpunt kan zich ook richten op andere organisaties (met taken) in het erfgoedveld (waaronder monumentenwacht, waterschap, Staatsbosbeheer, Flevo-landschap en Landschapsbeheer Flevoland) en op particuliere organisaties als historische verenigingen of geïnteresseerde burgers. Doel moet zijn dat via deze organisaties en personen de aandacht/draagvlak voor erfgoedzorg binnen een gemeente gestimuleerd wordt.

Middelen / financiën

- De subsidie voor het steunpunt blijft apart te onderscheiden in de subsidie voor Batavialand. Dit maakt het duidelijk voor de buitenwacht dat het een aparte taak betreft en een ander karakter heeft dan de overige subsidie voor Batavialand. Het is tevens een aanbeveling uit het DSP-onderzoek naar steunpunten (2016) dat alle provincies de subsidiebedragen apart inzichtelijk houden.
- De hoogte van het subsidiebedrag zou minstens op hetzelfde niveau moeten blijven, mogelijk iets kunnen stijgen. De provincie zit met de huidige subsidie op het niveau van de voormalige rijksbijdrage. Als het steunpunt zich wil versterken op de kennisgebieden niet-archeologisch erfgoed en de verbinding van erfgoed met ruimtelijke ordening, is additionele capaciteit/kennis nodig. Aan de andere kant kan het steunpunt een aantal niet-basistaken loslaten. Netto zal het misschien betekenen dat het aantal fte iets zal moeten stijgen.
- Op dit moment worden geen huisvestingskosten toegerekend aan het steunpunt. Deze kosten beperken zich in grote lijnen tot een werkplek en enige kastruimte. Het is aan te bevelen om de huisvestingskosten wel aan het steunpunt toe te rekenen. Dit leidt enerzijds tot een hogere subsidie voor het steunpunt, maar anderzijds tot een lagere subsidie voor Batavialand. Het voordeel is dat het de wettelijk noodzakelijke provinciale inspanning voor het steunpunt transparanter maakt.

- Naast personeelskosten en huisvestingskosten moet gekeken worden welke organisatiekosten het steunpunt gemiddeld maakt en deze moeten (voor zo ver dat nog niet gebeurt) ook toegerekend worden aan het steunpunt.

Personele capaciteit

- Het steunpunt heeft nu 0,7 fte. Daarvan wordt ongeveer 0,35 fte ingezet voor activiteiten die behoren tot de basistaken. De activiteiten ten behoeve van de basistaken zouden uitgebreid kunnen worden met activiteiten die meer aan 'voorkant' van de erfgoedzorg zitten en met ondersteuning op de terreinen niet-archeologisch erfgoed en de verbinding van erfgoed met ruimtelijke ordening. Daar zou het steunpunt ten minste ook 0,35 fte voor moeten inschakelen. Samen kom je dus op minstens 0,7 fte ten behoeve van de basistaken.
- Om de activiteiten op de terreinen niet-archeologisch erfgoed en de verbinding van erfgoed met ruimtelijke ordening mogelijk te maken, is het nodig om additionele capaciteit/kennis aan te trekken. Dat heeft als extra voordeel dat het 'sparren' binnen het steunpunt mogelijk maakt. De meest voor de hand liggende manier is het aantrekken van een medewerker met affiniteit met deze terreinen. Een andere mogelijkheid is de kennis in te huren bij een andere erfgoedorganisatie. Je kunt dan denken aan een medewerker van een andere organisatie die een aantal uur per week op het steunpunt aanwezig is.

Organisatie

- De steunpuntmedewerkers treden in dienst van Batavialand. Hoewel de verantwoordelijkheid van Batavialand is het aan te bevelen dat zeker het eerste jaar met een jaarcontract gewerkt wordt.
- Het steunpunt kan organisatorisch goed geplaatst worden bij onderdelen van Batavialand die collectie-, kennis- en adviestaken betreffen. Het is belangrijk dat het steunpunt zich naar buiten toe presenteert als een afzonderlijke organisatie. Dat betekent: een eigen website, een eigen logo/huisstijl en een steunpuntmedewerker die de telefoon aanneemt namens het steunpunt. De boodschap moet zijn: het steunpunt is een aparte provinciale taak die om praktische redenen bij Batavialand is ondergebracht.

Risico's en ondervanging

- 1 In onderhandelingen met Batavialand valt het steunpunt veel duurder uit dan waar de provincie rekening mee had gehouden. Dit kan als volgt ondervangen worden:
 - Door alle kosten zuiver toe te rekenen aan het steunpunt ontstaat goed inzicht in de daadwerkelijke kosten.
 - Het is niet de bedoeling dat Batavialand 'winst' maakt op het steunpunt; als het steunpunt onderdeel wordt van Batavialand is dat ook in het belang van Batavialand, daar past geen marge bij.
- 2 Het steunpunt sneeuwt onder in de grote organisatie Batavialand dat zich vooral richt op publieksbereik. Of het Cornelis Lelycentrum komt niet van de grond waardoor de ambitie van Batavialand op gebied van collectie, kennis en advies wordt teruggeschroefd. Dit kan als volgt ondervangen worden:
 - De provincie moet aparte subsidieafspraken maken over het Batavialand over het steunpunt en het is een apart onderwerp in voortgangsrapportages en -gesprekken.
 - Het is belangrijk dat het steunpunt een eigen 'massa' heeft, met voldoende kennis en deskundigheid op de verschillende terreinen van erfgoedzorg. Zodoende kan het

steunpunt als eigen entiteit functioneren en is niet afhankelijk van de precieze invulling van Batavialand.

- 3 Het steunpunt is voor gemeenten een niet goed te onderscheiden onderdeel van Batavialand. Dit kan als volgt ondervangen worden:
 - Het steunpunt heeft een eigen website en presenteert zich extern als een aparte organisatie.
 - In het geval binnen Batavialand ook betaalde dienstverlening wordt aangeboden moet gemeenten duidelijk gemaakt worden wanneer iets (gratis) steunpuntondersteuning betreft en wanneer het betaalde dienstverlening vanuit Batavialand is.
- 4 De resultaten van het steunpunt blijken onvoldoende om tegemoet te komen aan afspraken met de provincie. Dit kan als volgt ondervangen worden:
 - Door een systematiek van voortgangsrapportages en -gesprekken specifiek over steunpunt te hanteren kunnen provincie en Batavialand afspraken maken over bijsturing.
 - Als de resultaten structureel achter blijven zou de provincie kunnen besluiten het steunpunt elders onder te brengen en dit onderdeel van de subsidieafspraken met Batavialand te schrappen.
- 5 De kennis en kunde van de steunpuntmedewerkers blijkt onvoldoende om tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoefte van gemeenten.
 - De provincie zou, samen met Batavialand, een gewenst profiel van de medewerkers van het steunpunt kunnen opstellen.
 - In eerste instantie zal dat blijken uit het niet kunnen invullen van de afspraken tussen provincie en Batavialand (en uit signalen van gemeenten). Het is de verantwoordelijkheid van Batavialand om bij te sturen.
- 6 Batavialand komt niet van de grond, leidt verlies en gaat mogelijk ten onder.
 - De provincie zegt de subsidieafspraken ten aanzien van het steunpunt op en brengt het steunpunt elders onder. Mogelijk neemt die andere organisatie daarbij de steunpuntmedewerkers over.
 - De provincie neemt de mogelijkheid van het opzeggen van de subsidieafspraken ten aanzien van het steunpunt op in de subsidieafspraken.

5.2 Variant 5: Hybride vorm/samen met gemeentelijke erfgoedzorg

Taken / rolverdeling

- Er wordt een Cluster Monumentenzorg en Archeologie gecreëerd van steunpunt en intergemeentelijke ambtenaren erfgoedzorg². Beiden voeren hun eigen taken uit, maar hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid in het vergroten van draagvlak voor en de kwaliteit van erfgoedzorg. Beiden ondersteunen gemeenten: het steunpunt met als basis de bestuurlijke afspraken, de ambtenaren erfgoedzorg vanuit de wettelijke taken die gemeenten hebben op het gebied van erfgoed.
- Het steunpunt richt zich op alle Flevolandse gemeenten, de intergemeentelijke ambtenaren alleen op de deelnemende gemeenten.

Noot 2 Het gaat om de (beleids)inhoudelijke medewerkers erfgoedzorg, niet om vergunningverleners en toezichhouders.

- Door clustering van erfgoedtaken ontstaat voor de deelnemende gemeenten een schaalvoordeel: er kunnen voltijdsmedewerkers met een achtergrond in de erfgoedzorg worden aangesteld.
- Het aanbieden van betaalde dienstverlening door het cluster is onwaarschijnlijk; het cluster heeft het karakter en de uitstraling van een overheidsonderdeel.
- De provincie en deelnemende gemeenten maken samen (meerjarige) afspraken over de opdracht, opzet en inrichting van het cluster. Daarin komt een apart onderdeel 'steunpunt'. De basistaken komen erin terug alsmede een 'Flevolandse opdracht' aan het steunpunt. Dat wil zeggen: een opdracht van de provincie aan het steunpunt waarin de specifieke Flevolandse situatie het uitgangspunt vormt. Er komt ook een apart onderdeel 'gemeenten' in met daarin de opdracht van de deelnemende gemeenten aan het gemeentelijke deel van het cluster.
- Het cluster wordt organisatorisch ondergebracht bij één van de deelnemende gemeenten. Inhoudelijk wordt het cluster aangestuurd door een ambtelijke stuurgroep waarin de provincie en deelnemende gemeenten zitting hebben.
- De ambtelijke stuurgroep spreekt (los van de wettelijke onderdelen van het takenpakket) een aantal doelen en aandachtsgebieden af met het cluster. In jaarlijkse voortgangsrapportages en -gesprekken met het cluster komen deze doelen en aandachtsgebieden terug.

Deskundigheid en kennis

- Medewerkers van het cluster zijn academici (denk aan richtingen archeologie, kunst-/architectuurgeschiedenis, sociale geografie of bouwkunde) en hebben enige jaren werkervaring in erfgoedzorg bij overheden of erfgoedorganisaties.
- Onder de intergemeentelijke ambtenaren is minimaal één archeoloog en één adviseur voor niet-archeologisch erfgoed.
- Het steunpuntdeel van het cluster heeft op drie terreinen kennis in huis: archeologie, niet-archeologisch erfgoed en de verbinding van erfgoed met ruimtelijke ordening. Met name de verbinding erfgoed met ruimtelijke ordening kan belangrijk worden in het cluster, als expertise in het ruimtelijk domein in mindere mate vertegenwoordigd is bij de intergemeentelijke ambtenaren.
- Daarnaast heeft het steunpuntdeel van het cluster sterke vaardigheden op het gebied van verbindingen leggen en activiteiten aan de 'voorkant' van de erfgoedzorg.
- Aanvullende kennis en deskundigheid kan het steunpuntdeel onder meer inwinnen bij: andere steunpunten, andere erfgoedorganisaties, Batavialand, RCE en andere gemeenten.

Werkwijze

- Het steunpuntdeel van het cluster heeft een belangrijk taak in het vergroten van het draagvlak voor erfgoedzorg bij gemeenten. Een ander belangrijk doel is de generieke deskundigheidsbevordering van gemeenten. Dat betekent dat activiteiten erop gericht zijn om kennis en vaardigheden van medewerkers van gemeenten – zowel de intergemeentelijke ambtenaren als ambtenaren in met name het ruimtelijk domein – te vergroten, opdat zij steeds beter in staat zijn om (zelf) verantwoordelijkheden op het gebied van erfgoed in te vullen.
- Het steunpunt werkt niet alleen reactief maar ook proactief: het gaat zelf naar gemeenten en andere partijen toe om na te gaan waar de belangrijke thema's en ondersteuningsbehoeften liggen en maakt daar – in afstemming met de intergemeentelijke ambtenaren en in opdracht van de ambtelijke stuurgroep – een activiteitenprogramma voor.

- Behalve richting beleid ontwikkelt het steunpunt ook activiteiten die gericht zijn op het bestuur van gemeenten, dat een belangrijke rol kan spelen in het vergroten van draagvlak voor erfgoedzorg.
- Het steunpunt kan zich ook richten op andere partijen (met taken) in het erfgoedveld (waaronder monumentenwacht, monumentencommissies, waterschap, Staatsbosbeheer, Flevo-landschap, Landschapsbeheer Flevoland en Batavialand) en op particuliere organisaties als historische verenigingen of geïnteresseerde burgers. Doel moet zijn dat via deze organisaties en personen aandacht en draagvlak voor erfgoedzorg binnen een gemeente gestimuleerd wordt.

Middelen / financiën

- De provincie en de deelnemende gemeenten aan het cluster brengen ieder een apart te onderscheiden deel van de financiële middelen in: de provincie voor het steunpuntdeel, de gemeenten voor de intergemeentelijke ambtenaren.
- De hoogte van het subsidiebedrag van de provincie voor het steunpuntdeel zou minstens op hetzelfde niveau moeten blijven, mogelijk iets kunnen stijgen. De provincie zit met de huidige subsidie op het niveau van de voormalige rijksbijdrage. Als het steunpunt zich wil versterken op de kennisgebieden niet-archeologisch erfgoed en de verbinding van erfgoed met ruimtelijke ordening, is additionele capaciteit/kennis nodig. Aan de andere kant kan het steunpunt een aantal niet-basistaken loslaten. Netto zal het misschien betekenen dat het aantal fte iets zal moeten stijgen.
- Op dit moment worden geen huisvestingskosten toegerekend aan het steunpunt. Deze kosten beperken zich in grote lijnen tot een werkplek en enige kastruimte. Het is aan te bevelen om de huisvestingskosten wel aan het steunpunt toe te rekenen. Dit leidt tot een hogere subsidie voor het steunpunt. Het voordeel is dat het de wettelijk noodzakelijke provinciale inspanning voor het steunpunt transparanter maakt.
- Naast personeelskosten en huisvestingskosten moet gekeken worden welke organisatiekosten het steunpunt gemiddeld maakt en deze moeten (voor zo ver dat nog niet gebeurt) ook toegerekend worden aan het steunpunt.

Personele capaciteit

- Het cluster wordt gevormd door enerzijds een medewerker (of medewerkers) van het steunpunt en anderzijds door een aantal intergemeentelijke ambtenaren.
- Het steunpunt heeft nu 0,7 fte. Daarvan wordt ongeveer 0,35 fte ingezet voor activiteiten die behoren tot de basistaken. Deze activiteiten wil je uitbreiden met activiteiten die meer aan 'voorkant' van de erfgoedzorg zitten en uitbreiden met ondersteuning op de terreinen niet-archeologisch erfgoed en de verbinding van erfgoed met ruimtelijke ordening. Daar zou je ten minste ook 0,35 fte voor willen inschakelen. Samen kom je dus uit op minstens 0,7 fte.
- Om steunpuntactiviteiten op de terreinen niet-archeologisch erfgoed en de verbinding van erfgoed met ruimtelijke ordening mogelijk te maken, is het nodig om additionele capaciteit/kennis aan te trekken. De meest voor de hand liggende manier is het aantrekken van een medewerker met affiniteit met deze terreinen. Een andere mogelijkheid is de kennis in te huren bij een andere erfgoedorganisatie. Je kunt dan denken aan een medewerker van een andere organisatie die een aantal uur per week op het cluster aanwezig is.
- Wat betreft intergemeentelijke ambtenaren moet, als duidelijk is welke gemeenten deelnemen, een berekening gemaakt worden van de gevraagde en gewenste werkzaamheden. Om dit deel

van het cluster voldoende 'massa' te geven moet uitgegaan worden van minstens 2 personen en minstens 1,5 fte.

Organisatie

- De medewerkers van het cluster (zowel van het steunpuntdeel als de intergemeentelijke ambtenaren) treden in dienst van de gemeente waarbij het cluster is ondergebracht. Wij adviseren om de eerste twee jaar met tijdelijke aanstellingen te werken. Daarna volgt een evaluatiemoment. Als dit een positieve uitkomst heeft kan met vaste aanstellingen gewerkt gaan worden.
- Het is belangrijk dat het steunpunt – hoewel het onderdeel is van het cluster – zich ook openstelt voor gemeenten die niet deelnemen aan de intergemeentelijke 'pool'. Daarvoor is het nodig dat het steunpunt zich proactief opstelt jegens deze gemeenten.

Risico's en ondervanging

- 1 Gemeenten willen niet meedoen met het cluster. Dit kan als volgt ondervangen worden:
 - De gedeputeerde doet een snelle bestuurlijke ronde langs gemeenten. Bij onvoldoende enthousiasme is er 'no-go' en kan overgestapt worden naar een andere variant.
- 2 Er biedt zich geen gemeente aan die wil optreden als gastvrouw voor het cluster. Dit kan als volgt ondervangen worden:
 - In de ronde van de gedeputeerde wordt meteen de vraag meegenomen of de gemeente gastvrouw voor het cluster wil zijn. Als iedere gemeente 'nee' zegt kan dit beschouwd worden als een 'no-go'.
 - Andere opties – zoals onderbrengen in een afzonderlijke organisatie of bij de Omgevingsdienst – zijn wel mogelijk, maar minder wenselijk omdat daarmee de afstand tot de gemeente te groot wordt.
- 3 Het opzetten van het cluster verloopt traag en vergt veel afstemming. Dit kan als volgt ondervangen worden:
 - De provincie maakt afzonderlijke afspraken over het steunpunt met de gemeente waar het cluster ondergebracht wordt. Het steunpuntdeel van het cluster kan dan al van start gaan.
 - Er wordt bestuurlijk een harde deadline afgesproken.
- 4 De afstand tussen de deelnemende gemeenten en de medewerkers van het cluster wordt groter, waardoor juist de erfgoedzorg minder belangrijk wordt voor gemeenten.
 - Draagvlak voor erfgoedzorg (zowel bij bestuur, beleid als inwoners van de gemeenten) is een heel belangrijke doelstelling van het cluster. Er worden jaarlijkse afspraken gemaakt over hoe hieraan gewerkt wordt. In voortgangsgesprekken komt het steeds aan de orde.
 - Na twee jaar volgt een evaluatie van het cluster. Als de resultaten van het cluster tegenvallen kunnen provincie en deelnemende gemeenten besluiten om het cluster anders op te zetten of kan de provincie beslissen om het steunpunt elders onder te brengen.

Stappenplan

Het (onderzoek naar het) opzetten van een Cluster Monumentenzorg en Archeologie doorloopt de volgende stappen:

- 1 Een snelle bestuurlijke ronde door de gedeputeerde onder de gemeenten in Flevoland, mogelijk al in augustus/ september 2016, waarin de volgende vragen worden gesteld:
 - Heeft de gemeente belangstelling om mee te doen met het cluster?

- Zou de gemeente onderdak willen bieden aan het cluster?
 - Wie van de gemeente neemt deel aan de werkgroep die het plan verder uitwerkt?
- 2 Go/no-go voor de provincie.
 - 3 Gezamenlijke afspraak werkgroep om een plan van aanpak voor het opzetten van het cluster uit werken. Het plan heeft de volgende onderdelen:
 - Visie en doelstellingen van het cluster
 - Opzet en inrichting van het cluster
 - Personeel en financiën
 - Randvoorwaarden en afspraken
 - Planning
 - 4 Bestuurlijk goedkeuren plan van aanpak.
 - 5 Uitvoering plan van aanpak, bijvoorbeeld door een ambtenaar van de gemeente waar het cluster wordt ondergebracht. De werkgroep verandert in een stuurgroep.

Advies

De provincie vroeg DSP-groep om advies te geven over welke voorkeursvariant het beste is. Wat betreft de toekomst van SAMF adviseren wij de provincie om voor variant 5 te kiezen. Het gemeenschappelijke doel van provincie en gemeenten is een goede erfgoedzorg in Flevoland (meer draagvlak en grotere kwaliteit). De provincie werkt aan dat doel door invulling geven aan een steunpunt. De gemeenten werken aan dat doel door de uitvoering van hun wettelijke taken op het gebied van erfgoed. Een deel van de afzonderlijke gemeenten ontbeert hiervoor achter op dit moment de benodigde formatie, kennis en kunde. Een bundeling van lokale formatie in combinatie met het provinciale steunpunt veroorzaakt naar verwachting het grootste positieve effect op die erfgoedzorg en past het beste bij de komst van de Omgevingswet in 2018.

Bijlagen

Bijlage 1

B1 Overzicht geïnterviewden

| Organisatie | Functie | Naam |
|---|---|----------------------|
| Provincie Flevoland | gedeputeerde | Michiel Rijsberman |
| | beleidsadviseur | Mark Waaijenberg |
| Batavialand/ NLE a.i. | directeur | Hans Maris |
| Het Oversticht | directeur | Bart Buijs |
| SAMF | coördinator | André van Holk |
| Gemeente Almere | stadsarcheoloog | Willem-Jan Hogestijn |
| | | |
| Gemeente Noordoostpolder | beleidsmedewerker erfgoed | Jildou Bijlsma |
| Gemeente Urk | beleidsmedewerker | Paulus van Slooten |
| | | |
| Gemeente Lelystad | beleidsmedewerker | Ellen Rozema |
| Gemeente Dronten | beleidsmedewerker | Erik Heldoorn |
| Gemeente Zeewolde | beleidsmedewerker | Gilbert van Dijk |
| Waterschap Zuiderzeeland | beleidsmedewerker | Margreet Vermeer |
| Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed | adviseur archeologie | Iepie Roorda |
| Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek | directeur | Paul Schuurmans |
| | teamleider vergunningen | Gertjan Bouwhuis |
| Monumentenwacht Overijssel en Flevoland | directeur | Afke Draijer |
| Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland | coördinator steunpunt | David Koren |
| Cultuurcompagnie | adviseur archeologie en ruimtelijke ordening | Ceciel Nyst |
| | | |
| STAMU | coördinator en adviseur monumenten en cultuurhistorie | Wietske Dubelaar |

Bijlage 2

B2 Referentie-steunpunten

| | SAMF | Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland | STAMU (Utrecht) | Cultuurcompagnie (Noord-Holland) |
|------------------------------------|--|--|---|--|
| Stand alone of bredere organisatie | Onderdeel NLE, financieel en organisatorisch apart te onderscheiden | Onderdeel SCEZ, financieel en organisatorisch vervlochten SCEZ | Uitgevoerd door MooiSticht en LEU, financieel en organisatorisch apart te onderscheiden | Onderdeel CC, financieel en organisatorisch vervlochten CC |
| Rechtsvorm | Geen rechtspersoon; Stichting subsidie aangevraagd door stichting NLE o.b.v. werkplan SAMF | | Geen rechtspersoon; Stichting 2 subsidiedelen aangevraagd door stichting MooiSticht en stichting LEU afzonderlijk o.b.v. gezamenlijk werkplan | |
| Locatie | Bij NLE | Bij SCEZ | Bij MooiSticht | Bij CC |
| Extra taken / betaalde taken | Wel extra taken, geen betaalde taken | Basistaken versleuteld in dienstverlening SCEZ, SCEZ voert beperkt betaalde taken uit voor gemeenten | Voornameijk basistaken, op verzoek (tegen subsidie) extra taken voor provincie, geen betaalde dienstverlening | Basistaken versleuteld in dienstverlening CC, via CC ook betaalde taken voor gemeenten |
| Aantal fte | 0,7 fte | Ongeveer 1,5 fte | Ongeveer 1 fte, vervuld door twee personen die daarnaast parttime bij MooiSticht resp. LEU werken. | Steunpunttaken vervlochten in andere werkzaamheden op gebied archeologie; 2 vaste medewerkers archeologie voor totaal (1,6 fte), daarnaast inhuur archeologie (3 vaste personen) |
| Expertise medewerkers steunpunt | Maritiem archeoloog | Geograaf/ cultuurhistoricus + Archeoloog | Archeoloog + Architect/ restaurateur | Archeologen (steunpunt vervult alleen taken op gebied archeologie; ander erfgoed wordt gedaan door provincie zelf) |

| | | | | | |
|---------------------------------------|---|---|---|---|--------|
| Subsidiehoogte | 85.500,00 | Onderdeel totale subsidie SCEZ, de afspraak is nog steeds dat de provincie 100% matcht, tegelijkertijd is wel bezuinigd op SCEZ | 151.000,00 | CC geeft aan dat ongeveer € 260.000,- beschikbaar is voor steunpunt | |
| Voormalig rijksdeel | 83.333,33 | 83.333,33 | 83.333,33 | 83.333,33 | |
| Toevoeging provincie | 2.166,67 | 83.333,33 (in naam) | 67.666,67 | n.a.v. opgave CC zou dit € 180.000,- zijn | |
| Toerekening kosten | Alleen loonkosten en beperkt organisatorische kosten, huisvestingskosten via NLE (loonkosten per uur €54,-) | Geen aparte toerekening aan steunpunt, kosten versleuteld in begroting heel SCEZ | Alle kosten opgenomen in uurtarief van gemiddeld €86,-. Alleen kosten organiseren bijeenkomsten apart begroot | Alle kosten versleuteld in begroting heel CC | |
| Aantal gemeenten in provincie | | 6 | 13 | 26 | 51 |
| Aantal rijksmonumenten | | 81 | 3.676 | 5.506 | 14.033 |
| Aantal archeologische rijksmonumenten | | 24 | 72 | 103 | 69 |

Bron: DSP-groep, 2016

Aanvullende informatie:

SCEZ

- De toetsing/check van archeologische onderzoeksrapporten maakt in Zeeland geen onderdeel uit van steunpunttaken. Het Oosterschelderegio Archeologisch Samenwerkingsverband (9 van 13 gemeenten zitten daarbij) koopt hiervoor uren in bij SCEZ.
- Volgens SCEZ is het voordeel van het steunpunt bij SCEZ dat je meer massa krijgt: toegang tot meer kennis, meer ontwikkelkracht en minder kwetsbaarheid. Activiteiten van SCEZ naast steunpunttaken maken gemeenten ook sterker op gebied van monumentenzorg, zoals Zeeuwse Ankers, een portaalsite over het cultureel en landschappelijk erfgoed van Zeeland.
- Nadeel – volgens SCEZ – is dat SCEZ voornamelijk ondersteunend werkt. Het stelt zich neutraal op en de verdienste komt op conto van andere partijen. (Steunpunt als onderdeel van organisatie als Batavialand zou wat dat betreft wellicht meer credits krijgen).

STAMU

- De toetsing/check van archeologische onderzoeksrapporten maakt geen onderdeel uit van steunpunttaken van STAMU. STAMU biedt deze dienstverlening ook niet betaald aan. Voor een aantal gemeenten in de provincie Utrecht voert de Omgevingsdienst (ODRU) deze taken betaald uit. Voor een aantal andere gemeenten voert de gemeenten Amersfoort de taken

- Volgens STAMU heeft huidige constructie vooral voordelen. Doordat STAMU door twee personen wordt bemand, kan het flexibeler opereren, heeft het kennis uit twee expertises en kan het sparren. Daarnaast kan geput worden uit kennis en netwerk van de twee moederorganisaties: MooiSticht en LEU. STAMU heeft wel een eigen naam, website en activiteiten en wordt daardoor als aparte organisaties gezien. Vanwege parttimefunctie bij MooiSticht en LEU hebben de steunpuntmedewerkers goed zicht op ontwikkelingen in de provincie.
- MooiSticht en LEU werken steeds intensiever samen, mogelijk leidend tot complete fusie.

CC

- De toetsing/check van archeologische onderzoeksrapporten behoort niet tot de (onbetaalde) basistaken van het steunpunt.
- Cultuurcompagnie is in transitie. De provincie wil erfgoedorganisaties niet meer structureel subsidiëren maar louter nog met projectsubsidies werken. De steunpunttaken, die zich beperken tot archeologie, zouden samen met betaalde archeologische dienstverlening van de medewerkers van Cultuurcompagnie ondergebracht kunnen worden bij een andere erfgoedorganisatie. De voornaamste partij is Huis van Hilde, het (commerciële) archeologische museum en (gesubsidieerde) provinciale depot. Momenteel praat Cultuurcompagnie met de commerciële tak. Het is overigens nog de vraag of het provinciale depot – vanwege de provinciale beslissing om niet meer structureel te subsidiëren – verzelfstandigd gaat worden.

Bijlage 3

B3 Subsidies per steunpunt

| Subsidie per steunpunt | Provinciale subsidie steunpunt | Waarvan Rijksdeel | Waarvan matching | Jaar |
|---|--------------------------------|-------------------|------------------|------|
| Libau (Groningen) | € 133.300,00 | € 83.333,33 | € 49.966,67 | 2015 |
| Steunpunt Monumentenzorg Fryslan | € 209.129,00 | € 83.333,33 | € 125.795,67 | 2015 |
| Steunpunt Erfgoed Drenthe | € 250.000,00 | € 83.333,33 | € 166.666,67 | 2015 |
| Het Oversticht | Niet verkregen | € 83.333,33 | | |
| SAMF (Flevoland) | € 85.500,00 | € 83.333,33 | € 2.166,67 | 2015 |
| Samenwerkingsverband Cultuurhistorie Gelderland | € 166.666,00 | € 83.333,33 | € 83.332,67 | |
| STAMU (Utrecht) | € 151.000,00 | € 83.333,33 | € 67.666,67 | 2016 |
| Cultuurcompagnie (Noord-Holland) | Niet herleidbaar | € 83.333,33 | | |
| Erfgoedhuis Zuid-Holland | Niet herleidbaar | € 83.333,33 | | |
| Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland | Niet verkregen | € 83.333,33 | | |
| Stichting Monumentenhuis Brabant | € 176.082,00 | € 83.333,33 | € 92.748,67 | 2015 |
| SAM Limburg | € 72.902,00 | € 83.333,33 | -€ 10.431,33 | 2016 |

Bron: DSP-groep, 2016



DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766

DSP-groep, opgericht in 1984, is een onafhankelijk landelijk bureau voor onderzoek, advies en management, met vijftig medewerkers. We werken in opdracht van overheden en maatschappelijke organisaties op regionaal, lokaal en (inter)nationaal niveau.

Werkvelden

De werkvelden waarop we de meeste expertise hebben opgebouwd zijn veiligheid, jeugd, sport, kunst en cultuur, onderwijs, openbare ruimte en groen, sociaal beleid, stedelijke vernieuwing, zorg en welzijn, wonen en wijkgericht werken.

Dienstverlening

We ondersteunen onze opdrachtgevers bij complexe vraagstukken. We kunnen onderzoek doen, een registratiesysteem of monitor ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of tijdelijk het management voeren. DSP-groep geeft ook trainingen, workshops en lezingen.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.